

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

37(082)
П24

Випуск

XXXIX

8. Колмогоров А.Н., Фомин С.В. Элементы теории функций и функционального анализа. – М.: Наука. – 1976. – 543 с.
9. Гихман И.И., Скороход А.В., Ядренко М.И. Теория вероятности и математическая статистика – К.: Вища школа. – 1988. – 440 с.
10. Александров П.С. Проблемы Гильберта. – М.: Наука. – 1969. – 239 с.

УДК 371.132: 37.036

Л.О. Савченко

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розглянуті проблеми використання педагогічної діагностики на заняттях з педагогічних дисциплін як засобу підвищення творчого потенціалу майбутніх учителів.

Problems of pedagogical diagnostics usage at the lessons on pedagogical subjects as means of increasing creative potential of the future teachers are considered in the article.

Постановка проблеми. Глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються на межі третього тисячоліття в Україні, вимагають підвищення рівня професіоналізму працівників сфери освіти. У зв'язку з докорінними перетвореннями, що відбуваються в сучасному суспільстві, не тільки зростає роль освіти, але й змінюються її функції, які полягають у перенесенні акцентів із системи знань на особистість студента, розвиток його духовних і моральних здібностей, це потребує формування умов для саморозвитку особистості.

У період становлення національної системи освіти особливого значення набувають питання використання діагностичних методик у вищій школі. Педагогічна діагностика як система методів і засобів створює основу для виявлення труднощів у роботі, дозволяє визначити сильні чи слабкі сторони педагогічної діяльності, накреслити оптимальні шляхи подальшого розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців. Отже, існує реальна потреба суспільства в розвитку інтелектуального потенціалу та розвитку творчих здібностей кожної людини. І найважливіша роль у цьому процесі належить впровадженню в практику вищої школи – діагностичних методик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічною діагностикою займалися такі вчені і визначили її М.М. Обозов (процес аналізу результатів особистості), В.І. Зверов (визначення рівня педагогічних явищ), Л.М. Денякін (розпізнання творчого потенціалу особистості). Нині розробленням цієї проблеми займаються М.М. Ржецький, Н.М. Розенберг, В.І. Бондар, І.В. Распопов, І.Є. Булах, Ю.І. Мальований, Л.Л. Момот, О.А. Козак, С.У. Гончаренко та інші українські дослідники. Вивчаючи роботи вчених Вітупака Р.Г., Гуревича К.М., Підласого П.І., Гріднана Л.М., Шмельова О.Г. та інших, ми дійшли висновку, що педагогічна діагностика – це система способів, процедур, методик, методів висвітлення обставин, умов і чинників функціонування педагогічних процесів, установлення ефективних наслідків щодо заходів, які передбачаються або здійснюються.

Мета статті: розкрити сутність педагогічної діагностики та її вплив на розвиток творчих здібностей майбутніх учителів.

Результати дослідження. Педагогічна діагностика припускає розпізнавання стану певного об'єкта або системи шляхом швидкої реєстрації його суттєвих параметрів і наступного ставлення до певної діагностичної категорії з метою прогнозу поведінки в бажаному напрямку. Загалом дослідження розвивалися в традиційному діагностико-прогностичному напрямі, вивчалися проблеми тестування, планування, проектування організації та контролю навчально-виховного процесу, підвищення кваліфікації педагогів та встановлення рівня їхньої професійної підготовки. Розвиткові педагогічної діагностики

сприяло впровадження у навчально-виховний процес комп'ютерів. Тому можна стверджувати, що педагогічна діагностика покликана обслуговувати навчально-виховні проекти – від їх зародження до завершення, від задумів до наслідків реалізації.

У діагностиці важливо не тільки побачити сам результат, але й вибудувати динаміку його зміни. Діагностика й оцінка ефективності діяльності педагога містить такі завдання: 1) всебічне вивчення особистості; 2) самоаналіз; 3) аналіз ефективності навчально-виховної діяльності педагогів. У психолого-діагностичній літературі існує значна кількість різних підходів до діагностування. Це може бути оцінка за певними критеріями й параметрами самого педагога (самодіагностика); колегами педагогічного колективу; батьками; групою експертів; адміністрацією навчального закладу; спеціалістами й методистами органів освіти. Основним у діагностиці є тестовий метод. Цей різновид експериментального методу, використовуючись як система стандартизованих тестових завдань, дає змогу трансформувати якісну сутність педагогічних явищ у кількісну і на цій основі здійснювати їх ґрунтовний якісний аналіз (за А.В. Фурманом).

Вивчаючи проблему творчих здібностей майбутніх учителів, ми дійшли висновку, що творчі здібності характеризуються як властивості особистості, що забезпечують успіх у будь-якій діяльності. Психологи розглядають творчі здібності, як загальні, що є основою для розвитку спеціальних здібностей. Дане поняття має складну структуру. Різні вчені включають до нього різні компоненти. Наприклад: мотиваційні здібності (допитливість, творчий інтерес, захопленість, емоційність, прагнення отримати високу оцінку); інтелектуально-логічні здібності (здібності аналізувати, порівнювати, виділяти головне, описувати явища, процеси, давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, систематизувати та класифікувати); інтелектуально-евристичні здібності (здібність висувати гіпотези, фантазувати, асоціативно мислити, незалежно судити, критично мислити, оцінювати); комунікативні здібності (здібність акумулювати та використовувати творчий досвід інших, співробітничати, відстоювати свою точку зору та переконувати інших, уникати конфліктів та успішно розв'язувати їх); самоорганізаційні здібності (здібність планувати та контролювати свою діяльність, раціонально використовувати час, виявляти вольові зусилля, старанність). Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам вивести наступне визначення поняття “творчих здібностей” – це здібність до самостійного, нестандартного рішення певних проблем, до оригінального, не шаблонного виконання того чи іншого завдання або створення нового продукту на основі власних роздумів, поглядів.

На етапі констатувального експерименту ми намагалися виявити рівні сформованості творчих здібностей на заняттях із педагогіки серед студентів I-III курсів. Ми провели анкетування і тестування, дані були занесені до таблиці 1.

Таблиця 1.

Визначення рівня творчих здібностей студентів (у %)

Рівні	Курси			Загальний показник рівнів
	I	II	III	
Низький	38	34	35	35,6
Середній	37	40	42	39,6
Високий	26	23	25	24,6

Аналіз результатів визначення рівнів сформованості творчих здібностей свідчить про те, що у студентів в одному випадку переважає середній рівень (39,6%), а також низький (35,6%). А високий рівень сформованості творчих здібностей засобами діагностичних завдань складає 24,6%.

Серед студентів немає великих відмінностей між середнім і низьким рівнями. Першокурсники та другокурсники з середнім і низьким рівнями потребують як стимулювання своєї роботи, так і допомоги у розв'язанні діагностичних завдань. У своїй

роботі ми провели опитування викладачів та студентів про використання діагностичних завдань на заняттях у вищій школі (табл. 2).

Таблиця 2

Використання діагностичних завдань на заняттях у вищій школі (у %)

№ п/п	Запитання	Викладачі	Студенти
1.	Як часто використовуються діагностичні завдання на заняттях у вищій школі	28	2,5
2.	На порівняння різних вправ та ситуацій	29	14,4
3.	Знаходження логічних та причинно-наслідкових зв'язків у педагогічному процесі	15,5	10,6

Результати таблиці показують, що студенти на відміну від викладачів не завжди розрізняють проблемне запитання і діагностичне завдання. А це свідчить про те, що викладачі інколи неправильно формують запитання, не бачать різниці між проблемним запитанням і діагностичними методиками. З метою в'яснення ставлення викладачів до використання діагностичних методик на заняттях у вищій школі ми провели анкетування, в яке було включено наступні питання: Як Ви розумієте слова “діагностика” та “діагностичні методики”? Чи вважаєте Ви необхідністю використовувати діагностичні методики на заняттях у вищій школі при визначенні якості знань студентів? Якщо Ви використовуєте діагностичні методики на заняттях, то як часто? Чи дотримуєтесь Ви думки, що використання діагностичних методик у процесі навчання суттєво не підвищують рівень якості знань з предмета?

Результати анкетування показали, що 31% викладачів знайомі з поняттям “діагностика” та “діагностичні методики”; вони правильно розуміють суть понять та згодні з необхідністю використовувати діагностичні методики в практиці роботи вищої школи. Але, на жаль, у 69% викладачів, які брали участь в анкетуванні, присутнє небажання звертати увагу на використання діагностичних методик як засобу розвитку творчих здібностей студентів. Багато викладачів дотримуються думки, що діагностика – це звичайний контроль. Анкетування і бесіда з викладачами дозволяють зробити висновок: практичне використання в практиці вищої школи діагностичних методик на заняттях має недостатній рівень. У викладачів великою мірою відсутній творчий підхід до даної проблеми.

Аналізуючи результати констатувального експерименту, ми прийшли до висновку, що необхідно використовувати діагностичні методики на заняттях вищої школи, які сприяють підвищенню якості знань учнів та розвитку творчих здібностей студентів. А це можливо:

- 1) при використанні різноманітних методик перевірки знань, контролю, прогнозування;
- 2) при умові виділення основного змісту навчального матеріалу і розподілення його на логічно завершені частини;
- 3) при чіткому уявленні педагогом основних етапів організації навчальної діяльності студентів на занятті;
- 4) при використанні спеціально розроблених творчих завдань, ситуацій.

Висновки. Результати констатувального експерименту показали, що більшість студентів мають низький й середній рівень сформованості творчих здібностей. У дослідженні були висвітлені причини низького рівня сформованості творчих здібностей, серед яких неабияку роль відіграє недооцінка викладачами діагностичних методик, активних форм навчання на заняттях у вищій школі. Більшість викладачів не бажають використовувати у своїй практиці діагностичні методики з метою підвищення творчих здібностей студентів. Проблема розвитку творчих здібностей студентів є однією з головних у практиці роботи сучасної вищої школи. До неї звертаються у своїх наукових працях багато

педагогів. Бо саме в цьому вони вбачають подальший розвиток суспільства та інтелектуальний потенціал кожної людини. Проблема використання діагностичних методик на заняттях у вищій школі продовжує залишатися актуальною і потребує подальшого аналізу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. – К.: Україна, 1998. – 343 с.
2. Богоявленская Д.В. Интеллектуальная активность как проблема творчества: Монография. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 265 с.
3. Бодрова Е.В., Князева О.Л. Актуальные проблемы развития творческой способности обучения// Вопросы психологии. – 1989. – №1. – С. 174-182.

УДК 378.147 – 057.87

С.А. Саяпіна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДВУЗУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ

У статті висвітлюються і розкриваються особливості організації творчої діяльності студентів педвузу, педагогічні умови професійно-творчого самовираження майбутнього фахівця системи дошкільної освіти.

In the article are grounded the features of organization by creative of students' activity in pedagogical institution, and are revealed the pedagogical terms of professionally creative self-expression by future specialist in the system of preschool education.

Постановка проблеми. Сьогодні в усіх сферах людської діяльності зростає попит на фахівців з вищою освітою. Головною метою навчальних закладів має стати підготовка висококваліфікованих спеціалістів, майстрів своєї справи.

Демократизація системи освіти в нашій країні передбачає, в першу чергу, вживання конкретних заходів із подальшого вдосконалення навчально-виховного процесу педвузу, спрямованого на забезпечення високого рівня професіоналізму кожного студента. Таким чином, формування творчої особистості студента повинно стати найважливішою частиною духовного життя суспільства та системи вищої освіти.

У зв'язку з цим постає необхідність організації творчої діяльності студентів при вивченні дисциплін педагогічного циклу вже на першому курсі. Творче ставлення до життя, навчання не виникає саме по собі. Воно формується, в першу чергу, відповідним стилем навчання, виховання, реалізація якого докорінно пов'язана з реформою всіх навчально-виховних структур освіти.

Дослідник Іпатов Е., розглядаючи проблеми сучасної вищої освіти, актуалізує увагу на те, що зміст навчального курсу, методи викладання, принципи оцінки, форми забезпечення ресурсами – усе це різні сторони організації навчального процесу. Він наполягає на тому, що в процесі вивчення дисциплін необхідно робити акцент центронування не на викладачеві, а на студентові, де на перший план виводиться функція навчання. Така модель найбільш відповідає вимогам часу, вона сприяє активізації студентів, виробленню у них креативного мислення, навичок самостійної роботи тощо [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість є предметом дослідження багатьох філософів, педагогів, психологів: В.Андрєєв, М.Бердяєв, В.Бехтерєв, Л.Виготський, І.Волков, М.Лазарєв, Ю.Львова, Б.Нікітін, В.Полонський, А.Спіркін та ін.

Проблемам виховання і формування творчої особистості студентської молоді присвячені роботи А.Данілової, С.Зинов'єва, Н.Кузьміної, Н.Федорєнко, Н.Черкасова.